Jolsvai András

Barátságos arcot kérek!

regény

7.

Weisz Jenő nem szerette a testvéreit. Nem szerette a szüleit sem, a szegénységben fuldokló szalkai rokonait, nem szerette a világot, amely körülvette, és nem szerette azt a kiszolgáltatott szerepet, amit a jóisten kiosztott neki. (Ezért aztán a jóistent se szerette.) Szerette a feleségét, a fiát, meg a legkisebb öccsét, a Sándort. Amikor a fiát meggyilkolták, és a felesége bemenekült a kagylóhéjába, Weisz Jenő minden megmaradt szeretetét az öccsére pazarolta.

Weisz Sándor tizenegy évvel volt fiatalabb legidősebb bátyjánál, a számára Jenő mindig is valami apapótlék-félét jelentett. Őt utánozta kiskorában, őt követte a fővárosba, nála is lakott egy ideig, s próbálkozott az ügynöki munkával, amíg nem teremtett magának saját egzisztenciát. (Azon – a korban egyáltalán nem szokatlan – módon, hogy benősült egy esernyőkészítő mester családjába. Kitanulta a szakmát, és egy idő után átvette apósától a Murányi utcai műhely vezetését.) A két testvér között azonban akkor is szoros maradt a kapocs, amikor (látszólag) mindketten révbe értek, volt már szakmájuk, állásuk, lakásuk, feleségük, családjuk, baráti körük, helyet vívtak ki maguknak a társadalomban. De bármilyen kedvezően alakult is a sorsa, Sándornak továbbra is Jenő maradt a legfontosabb: akármi történt vele, az ő tanácsát kérte ki legelőbb, mitévő legyen. És Jenő is mindig úgy tekintett az öccsére, mint aki ma is az ő védelmére szorul. És hogy neki kötelessége ezt a védelmet megadni.

Azokban a nehéz időkben, amikor az ország úgy döntött, nem tekinti többé teljes jogú állampolgárainak a Weisz-fivéreket, s kezdte megvonni tőlük tulajdonaikat, lehetőségeiket, hogy végül az életükre törjön, Weisz Jenő nemigen törődött a saját biztonságával, de még a felesége biztonságával se, a fiáéval is csak annyit, hogy mint fogtechnikusnak, elintézett neki egy biztonságosnak látszó egészségügyi felmentést, energiáinak nagyobb részét arra fordította (Rezsin szerint pocsékolta), hogy az öccse biztonságáról gondoskodjék. Először is egy ismerős kőművessel falat húzatott a Murányi utcai műhely és lakás közé – Sándor akkoriban egyedül élt ott, a felesége tüdőbajban halt meg, a harmincas évek végén, anyósa vidéki rokonokhoz költözött –, senkinek fel nem tűnő rejtekhelyet képezve ezzel, éppen akkorát, ahol egy álló férfi

meghúzhatja magát néhány órán keresztül. Aztán hamis papírokat szerzett az öccse számára, melyek hitelt érdemlően bizonyították, hogy ő Bajusz Sándor, római katolikus szabómester, született 1910-ben Parádon, apja idősebb Bajusz Sándor, gazdálkodó ugyanott, anyja Sztojka Teréz. A lakhelye megegyezett Weisz Sándor lakhelyével, ágyrajáró minőségben. Jenő kötelezte az öccsét, növesszen kackiás, magyaros bajuszt, hogy teljes legyen a mimikri, és miután ez megtörtént, nyugodt szívvel szállt fel a vonatra, hogy elutazzék a Nagyatádi gyűjtőtáborba, ahol a legendás hírű Muray alezredes magyarázta el végtelen türelemmel a munkaszolgálatos csürhének, hogy ők nem fegyvertelen katonák, hanem mocskos zsidók, akikkel senkinek sem kell elszámolnia.

A két testvér néhány hónap múltán Mauthasenben találkozott újra, Jenőnek egyenes út vezetett oda Nagyatádról, igaz, az út nagyobb részét gyalog kellett megtennie, Sándor vonaton utazott, kényelmes marhavagonban, néhány ezred magával. Csepelen fogták el, ahová egy régi kuncsaftja kedvéért biciklizett ki, hogy megjavítsa szakadt ernyőjét. Csak ránéztek, már vitték is, nem kérdezték, vannak-e papírjai, vagy nincsenek. A toloncházban még remélte, hogy tisztázhatja magát Bajuszként, de ilyesmire már nem került sor: a koncentrációs táborban meg nyugodtan lehetett Weisz megint.

Jenő azokban a hónapokban is megpróbált segíteni az öccsének, bár a két férfi nem került egy barakkba, amikor lehetett, üzenetet, kenyeret, ruhadarabokat küldött neki, igaz, azt nem tudhatta, mindezek eljutnak-e hozzá. Összesen kétszer találkoztak a Göring Werke újabb szárnyépületének alapozásánál, olyankor biztató szavakat mondott neki, ki kell bírnunk, nincs már sok hátra, az oroszok már a Kárpátoknál vannak. A tábor felszabadulása után, negyvenöt tavaszán Sándor kórházba került, és Jenő addig ügyeskedett, amíg sikerült magát is felvétetnie: odaadóbban ápolta az öccsét, mint a vöröskeresztes nővérek.

Hazatérvén segített rendbe tenni a műhelyt, alapanyagokat szerezni, hirdetéseket feladni: egyszóval elindítani a verklit a Murányi utcában. És igen, ő segített abban is, hogy némi hezitálás után, amikor végérvényesen kiderült, hogy Geszler Károly meghalt Auswitzban, az öccse elvegye a frissen megözvegyült Berger Jolánt: kellett ehhez a Weisz Jenő beleegyezése is.

És most ismét a segítségére lesz szükség, gondolta. És reggel, ahogy elrendezte a dolgokat a telephelyen, elindult felkutatni az öccsét. A beosztottjainak épp, csak hogy odavetette, „a központba megyek, csak délután jövök!”, aztán már ment is a Fürst Sándor utcába. Sándorék alig két éve laktak ott, egy bonyolult hármas csere eredményeként, mert hogy

a Murányi utcai lakás, ha a rejtekhelyet is beszámítjuk, nem volt elég nagy hármuknak (velük élt Berger Jolán Geszler Károlytól született kamaszfia is, a Gyurka), viszont Jolán nem akarta új életét a régi lakásában folytatni. (Nem kell mondanunk, hogy e hármas csere éceszgébere és lebonyolítója is a Jenő volt.) Így aztán nagy nehézségek árán találták meg ezt a Fürst Sándor utcai lakást, két szoba hall ez is, de volt egy apró cselédszoba is hozzá, ahová a Gyurka bekvártélyozhatta magát. (A nehézséget az okozta, hogy a Murányi utcai földszinti lakást senki sem kívánta magának. Érthetően, az csak a szomszédos műhellyel együtt ért volna valamit. Végül aztán egy szabómester hajlandó volt odaköltözni – nem Bajusznak hívták, az már véletlenből is sok lett volna –, illetve odaköltöztetni a szeretőjét, bizonyos özvegy Panyolainét. Ő maga, bár a lakást a nevére vette, csak a pásztorórák idejére jelent meg ott, egyébként a lányáéknál lakott, Lőrincen.) Jenő örült, hogy az öccse ezúttal földrajzilag is közel került hozzá, bár Rezsin állapota miatt a két család mostanában már nem látogatta meg egymást. Jenő néha felugrott a „fiatalokhoz", ha azoknak szükségük volt valamire, de a testvérek jobbára a környékbeli eszpresszókban vagy a Duna parton találkoztak, ha látni vágyták egymást.

Jenő, mielőtt elindult volna, felhívta a műhelyt, de senki sem vette fel a telefont. Amikor becsöngetett a Fürst Sándor utcai lakásba, a kisírt szemű Berger Jolán nyitott neki ajtót.

– Bevitték – borult a sógora vállára, és ismét elsírta magát.

8.

Jenő vígasztalólag megölelte az asszonyt, s hogy az az ölelés egy cseppet hosszabbra sikerült az indokoltnál, azt egyiküknek sem illett észrevenni. Jenőnek azt sem, hogy Jolán mennyit öregedett az utóbbi időben.

(Ó, azok a gyönyörű Berger lányok! A húszas években megdobogtattak minden férfiszívet Pesten. Bizony, és ennek nemcsak hét határra szóló szépségük volt az oka, hanem az is, hogy az apjuk, akit a főváros közönsége, szeretete jeléül, csak Möszijő Berzsékként emlegetett, Pest egyik legismertebb portréfotósa volt akkoriban. Möszijő Berzsé csokornyakkendőt viselt és puhakalapot, valamint egy lehervaszthatatlan mosolyt, és kisztihanddal köszönt minden hölgynek, négy évestől száz évesig. Möszijő Berzsé híres műterme az Oktogonnál volt, hatalmas kirakataiban színezett esküvői fotók között mindig feltűntek a Berger lányok is, egész alakos képeikkel. Hárman voltak a Berger lányok, Mici, Juci és Joli, az egyik fekete, a másik barna, a harmadik mézszőke, egyikük szebb, mint a másik. Kávéházi asztaloknál akkoriban késhegyig (sőt, sőt, pisztolypárbajig) menő vitákat folytattak arról, vajon a Gábor ékszerész

lányai, a Zsazsa meg az Éva, vagy a Berger lányok viszik el a prímet a képzeletbeli szépségversenyen – habár, jegyezzük meg a filológiai pontosság kedvéért, a Gábor Zsazsa elindult egy valóságoson is –, és legtöbbször döntetlen közeli eredmény született. Berger Jolán idén töltötte be másodszor a negyvenötöt, de a szépsége a közelmúltig semmit sem kopott – legfeljebb megszelídült, megasszonyosodott. Nem csoda, hogy amikor özvegységének híre ment Lipótvárosban, tucatszám jelentkeztek a kérők, közöttük olyanok is, akik momentán házasságban éltek. Berger Jolán aurája Weisz Jenőt sem hagyta érintetlenül, de ez az érintettség mindig csak egy alig észrevehető érinthetőségben nyilvánult meg.)

– Na, hála istennek! – ezt már az előszobában mondotta Weisz Jenő, miután kiderült, hogy a Sándort nem az ÁVH vitte el, csak a rendőrség.

Leültek a nagyszobában, Jolán letörölte a könnyeit, aztán elmesélte, hogy éjjel háromkor dörömbölésre ébredtek, két civil ruhás nyomozó és egy közrendőr nyomult be az ajtón, a vigyorgó házmesterrel a hátuk mögött, mutattak valami házkutatási parancsot, aztán felforgatták az egész lakást, kiborították a fiókokat és kidobálták a szekrényekből a ruhákat, az ágyrekeszből az ágyneműt, még a spájzot is átkutatták. Találtak néhány vég ernyőselymet meg harisnyákat, alsóneműket – Sándor a háború után fehérnemű-kiskereskedelemmel egészítette ki az esernyőkészítő műhely szűkös jövedelmét –, ehhez hozzácsaptak még néhány lepedőt, öltönyszövetet, ilyesmit, felvettek egy jegyzőkönyvet, amit mindkettőjüknek alá kellett írniuk, aztán öt percet adtak a pizsamában vacogó Sándornak, hogy felöltözzék, és az összes bűnjelekkel együtt magukkal vitték. Gyurka, aki persze felébredt a kisszobában, kijött a zajra, és kiabálni kezdett, hogy az ő apja ártatlan, ne nyúljanak hozzá, mert nem állhat jót magáért. (Gyurka hét éves volt, amikor Weisz Sándor elvette az anyját, és első pillanattól kezdve apjának tartotta és nevezte a mostoháját.) Az egyik nyomozó megkérdezte a fiútól, egészen szelíden, hogy akar-e egy nagy pofont, mert ha nem, akkor ezt abba kéne hagynia. Weisz Sándor akkor megölelte a fiát, nem lesz semmi baj, meglátod, mondta, vigyázz anyádra, amíg visszajövök.

Aztán becsukódott mögöttük az ajtó.

– Hm. – mondta erre a sógora. – Fel kell hívni a Steinert.

Aztán ismét megölelte az asszonyt, immár csak egy lélegzetvételnyi időre, arra kérte, hogy ő ne csináljon most semmit, nehogy keresztbe szervezzenek valamit, bízza rá a dolgot, ő megtesz mindent, amit csak lehet. Jolán hálásan nézett rá, akkor bemegyek dolgozni, szerencsére ma későn kell kezdenem, ha most elindulok, alig kések valamit, mondta, és elköszönt a sógorától. Weisz Jenő, ahogy bandukolt a macskaköves

utcákon, a járdákra halmozott hókupacokat kerülgetve, kétszer olyan nehéznek érezte földig érő bőrkabátját, mint érezte idefelé jövet. Összevissza kavarogtak a gondolatai, de végül mindig visszatértek ahhoz a kérdéshez, vajon a Sándor tegnap reggeli telefonja összefüggött-e a későbbi eseményekkel (valaki talán figyelmeztette?), vagy teljesen független attól. Ezt persze majd csak akkor fogja megtudni, ha beszélhet az öccsével. De ahhoz előbb meg kell tudnia, hol van.

Amikor beért a telepre, bezárkózott az irodájába (helyesebb volna, ha egy üveglapokkal leválasztott kalickát mondanánk, mely a téglatest alapú fedett raktár egyik sarkában képeztetett), és felhívta a Steiner Kornélt. A Steiner Kornél különleges privilégiumokkal bírt azokban az időkben, mert a háború előtt számos kommunistát védett a bíróság előtt, köztük egyszer a Rákosit is, így aztán negyvenöt után lehetett volna belőle bármi, a legfelsőbb bíróság elnöke vagy a legfőbb ügyész, de akár még igazságügy-miniszter is, de a Steiner Kornél köszönte szépen a megtiszteltetést, de maradt a kaptafájánál. Maradt az elesettek, az üldözöttek, a kisemmizettek ügyvédje, de aztán hamar rá kellett jönnie (legkésőbb a Rajk-per idején, ahol Brankov Lázár védője volt), hogy az a foglalkozás, amelyet ő űzött, megszűnt Magyarországon. Ezért aztán ettől kezdve, ha tudta, elkerülte a tárgyalótermeket, és afféle kijáróember lett belőle. Ha meg kellett tudni, kit hova vittek, mivel vádolják, hol van eltemetve. Steiner Kornélnak megvoltak a kapcsolatai, Steiner Kornélnak még a Péter Gábor se tagadtatta le magát, legfeljebb a fejét csóválta néha, meddig csinálod ezt még, Kornél bácsi, nem félsz, hogy elvitetlek, kérdezte félig tréfálva, mire Steiner Kornél nevetve azt felelte, foglak én még téged védeni, altábornagy elvtárs. Egyszóval a Steiner Kornélhoz bátran fordulhattak mindazok, akiknek megvolt a titkos telefonszáma. (Merthogy akkoriban a segítségre szorulók és a segítők aránya oly kedvezőtlen volt ebben az országban – az előbbiek szemszögéből nézve – hogy utóbbiak kénytelenek voltak bizonyos szelekciót alkalmazni.) Weisz Jenőnek megvolt – egy különösen kegyetlen munkaszolgálatos menetelés okán nyerte el, amikor hosszú kilométereken át a hátán cipelte sorstársát, a Steinert –, és most elhatározta, hogy él is vele. Már nyúlt a telefonhoz, amikor a Safranek, lépett be az ajtón.

– Jó, hogy megjött, főnök. Már kétszer is keresték a központból. Mondtam nekik, hogy már reggel odament, de ők azt felelték, hogy meg nem érkezett.

– Na, már csak ez hiányzott!

Weisz Jenő majdnem hozzátette azt is, a kirelejzumát, de aztán azt gondolta, nem csináljunk ebből rendszert. Szükség lesz arra még rövidesen.